

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกห์ สำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด

ตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

รับบทความ : 29 ตุลาคม 2564 ■ แก้ไขบทความ : 22 พฤศจิกายน 2564 ■ ตอรับบทความ : 3 ธันวาคม 2564

*อีเมลผู้เขียนหลัก : muhammadsuhaimi.h@yru.ac.th

มุหำมัดสุหัยมี เสงยามา¹

อับดุลรอแมะ สุลหลง²

ยามีละห์ โต๊ะแม³

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกห์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และ 2) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกห์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป

วิธีการศึกษา ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูผู้สอนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ปกครอง ทั้งหมด จำนวน 35 คน โดยเครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกห์ของครู

ผลการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกห์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกห์ของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ส่วนสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกห์ สำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าศูนย์การศึกษาอิสลามอิสลามประจำมัสยิดบางศูนย์ไม่มีหลักสูตรสถานศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจในตัวหลักสูตร การออกแบบการสอนและการใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชา และทักษะในการสร้างสื่อการสอน

การนำผลวิจัยไปใช้ ได้ทราบถึงสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกห์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ให้มีคุณภาพต่อไป

คำสำคัญ: วิชาอัลฟิกห์, การเรียนการสอน, ตาดีกา

¹ PhD. (Fiqh and Usul al-Fiqh), ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

² PhD. (Islamic Civilization), ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. อีเมล: Abdulramae.S@yru.ac.th

³ PhD. (Islamic Civilization), อาจารย์ประจำสาขาวิชาอิสลามศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. อีเมล: Jameelah.To@yru.ac.th

The Learning Activities Management on al-Fiqh Subject for Teachers' Mosque-based Islamic Educational Centers, Yu'po Sub-district, Muang District, Yala Province

Received: October 29, 2021; ■ Revised: November 22, 2021; ■ Accepted: December 3, 2021

*Author Email: muhammadsuhaimi.h@yru.ac.th

Muhammadsuhaimi Haengyama ¹

Abdul Ramae Sulong ²

Jameelah Tokmae ³

Abstract

Objective The objectives of this research were to 1) study learning activities on al-fiqh subject of teachers mosque-based Islamic educational centers, Yu'po subdistrict, Muang district, Yala province and 2) study the states and problems learning activities management on al-fiqh subject of teachers' mosque-based Islamic educational centers.

Methodology The researcher collected the research data with the 35 targets consisting of teachers stakeholders and parent. An assessment form for the learning activities management on al-fiqh subject of teachers and the questionnaire were used.

Research Findings The results of the learning activities management on al-fiqh subject of the mosque-based Islamic educational centers, Yu'po sub-district showed that the level of teaching and learning in al-fiqh subject as a whole is high with an average score of 4.18 and standard deviation of 0.82. while the states and problems learning activities management on al-fiqh subject of teachers' mosque-based Islamic educational centers revealed some mosque-based Islamic educational centers have no educational curriculum, teachers still lack of knowledge and understanding of the curriculum, teaching design, teaching techniques and skills to create teaching materials that are consistent with the nature of the course.

¹ PhD. (Fiqh and Usul al-Fiqh), Assistant Professor, Lecturer of Teaching Islamic Education Program, Faculty of Education, Yala Rajabhat University

² PhD. (Islamic Civilization), Assistant Professor, Lecturer of Teaching Islamic Education Program, Faculty of Education, Yala Rajabhat University. Email: Abdulramae.S@yru.ac.th

³ PhD. (Islamic Civilization), Lecturer of Islamic Studies Program, Faculty of Education, Yala Rajabhat University. Email: Jameelah.To@yru.ac.th

Applications Understanding the problem of teachers' learning activities management of the mosque-based Islamic educational centers, Yu'po sub-district, to develop skill in learning activities management of teachers' mosque-based Islamic educational centers, Yu'po sub-district, muang district, Yala province, on al-fiqh subject.

Keyword: Al-Fiqh subject, Teaching and learning, TADIKA

บทนำ

การเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน เนื่องด้วยการเรียนรู้ทำให้มนุษย์ได้รับประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งภายนอกและภายในระบบโรงเรียนห้องเรียน การเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมและกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมช่วงเวลายาวนานตลอดชีวิตของบุคคลทุกเพศทุกวัย (Buasri, 2013) กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนได้จากการได้อินการสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน (Dechakup and Yindeesuk, 2014).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษา

เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 การจัดการศึกษายึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (Ministry of Education, 2019)

การจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียน ตั้งใจเรียน และเกิดการเรียนรู้ขึ้น การเรียนของผู้เรียนจะไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความสำเร็จในชีวิต หรือไม่เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนรู้ที่ดีของผู้สอน หรือผู้สอนด้วยเช่นกัน หากผู้สอนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมแล้วย่อมจะมีผลดีต่อการเรียนของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้อาจเกิดทักษะหรือมีความชำนาญในเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นต้น การที่ผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญานั้น การส่งเสริมที่ดีที่สุดก็คือการให้การศึกษา ซึ่งจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความแตกต่างจากพื้นที่ในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย อันเนื่องมาจากสถาบันการศึกษานี้มีระเบียบเป็นการเฉพาะ กล่าวคือมีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส พ.ศ. 2548 และระเบียบว่าด้วยศูนย์การศึกษาประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ในขณะที่ตาดีกาพื้นที่อื่น ๆ มีระเบียบจากอีกหน่วยงานหนึ่งเข้ามารองรับ คือ ระเบียบของกรมการศาสนา โดยได้ออกระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด พ.ศ. 2551 ความแตกต่างความซับซ้อนดังกล่าวสะท้อนภาพความสำคัญของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) สำหรับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติของความเชื่อมโยงกับชุมชนในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เป็นสถาบันสำคัญในการสร้างรากฐานสำหรับเยาวชนของชุมชนทางด้านศาสนา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั่นเอง (Atipat, cited in Mitranan et al. 2015) เช่นงานวิจัยของ Haengyama (2019) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สำหรับครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้หลังการอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($X = 4.05$) และความรู้ ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ดังนั้น จะเห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด เป็นปัจจัยและแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในชุมชนหรือท้องถิ่น ที่จำเป็นที่จะต้องพัฒนาและยกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้วิจัยจึง

สนใจที่จะศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกข์ของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดในตำบลโย อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา เนื่องจากรายวิชาอัลฟิกข์เป็นวิชาหลักที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและวิถีมุสลิมในชีวิตประจำวัน และเพื่อพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลโยให้มีคุณภาพตามความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลโย อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลโย อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

วิธีการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลโย อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา จำนวน 7 โรงเรียน โดยการเลือกครูที่สอนรายวิชาอัลฟิกข์ โรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งหมด 14 คน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งหมด 7 คน และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งหมด 14 คน รวมเป็น 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยการพัฒนาคู่มือด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกข์สำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลโย อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบประเมินการจัดการเรียนการสอน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบประเมินการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์ฯ มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินการจัดการเรียนการสอนจากตำราเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

1.2 ร่างแบบประเมินการจัดการเรียนการสอนเป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

1.3 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 1.00

1.4 ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.5 จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์

2. แบบสอบถามสภาพ ปัญหา การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกข์ สำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีลักษณะการใช้คำถามแบบปลายเปิด โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือจากตำราเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2.2 สร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และขอบเขตของการวิจัย

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของ ข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของ แบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา ด้านการสอนอิสลามศึกษา และด้านวิจัยและการวัดและประเมินผล ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผลการหาคุณภาพ IOC ทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์ 0.5 ขึ้นไป

2.5 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลอง (Try Out) กับครูในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน 7 ศูนย์ นำมาวิเคราะห์เพื่อการนำสู่การสอบถามและประเมินการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสอบถามผู้สอนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ปกครอง

1.3 นำข้อมูลจากการสอบถามและการประเมินการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์มาวิเคราะห์สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา

1 สภาพ ปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกข์ สำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในด้านผู้สอน

ข้อที่	ด้านผู้สอน	ความพึงพอใจ		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1	การเตรียมความพร้อม การเตรียมสอน	4.23	0.76	มาก
2	ความรู้ ความสามารถของผู้สอน	4.12	0.83	มาก
3	ความมีคุณธรรม จริยธรรมของผู้สอน	4.21	0.68	มาก
4	บุคลิกภาพโดยรวมของผู้สอน	4.10	0.70	มาก
เฉลี่ยโดยรวม		4.17	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในด้านผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.17, S.D. = 0.74$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูด้านเนื้อหา

ข้อที่	ด้านเนื้อหา	ความพึงพอใจ		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1	ความน่าสนใจ ทันสมัย	4.16	0.90	มาก
2	ความครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.32	0.82	มาก
3	ความเหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน	4.39	0.80	มาก
4	การนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ หรือวิชาอื่น ๆ	4.13	0.84	มาก
5	การสอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรมแก่ผู้เรียนในเนื้อหา	4.38	0.81	มาก
เฉลี่ยโดยรวม		4.28	0.83	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในด้านเนื้อหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.28, S.D. = 0.83$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครู ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อที่	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ความพึงพอใจ	การแปลผล
--------	---------------------------------	-------------	----------

		\bar{X}	S.D.	
1	กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.19	0.82	มาก
2	กิจกรรมที่หลากหลายในเชิงบูรณาการ	4.14	0.81	มาก
3	บรรยากาศการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	4.14	0.82	มาก
4	ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	4.12	0.82	มาก
5	พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการคิดวิเคราะห์	4.03	0.92	มาก
เฉลี่ยโดยรวม		4.12	0.84	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.12, S.D. = 0.84$)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครู ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

ข้อที่	ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	ความพึงพอใจ		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1	มีเอกสารและสื่อประกอบในการเรียนรู้	4.03	0.97	มาก
2	ใช้สื่อที่หลากหลายรูปแบบในการเรียนการสอน	4.07	0.82	มาก
3	นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน	4.11	0.81	มาก
เฉลี่ยโดยรวม		4.07	0.87	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าระดับระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.07, S.D. = 0.87$)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครู ด้านการประเมินผล การเรียน

ข้อที่	ด้านการประเมินผลการเรียนรู้	ความพึงพอใจ		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1	วิธีการประเมินผลสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา	3.99	0.89	มาก
2	วิธีการประเมินผลมีความหลากหลาย	4.09	0.87	มาก
เฉลี่ยโดยรวม		4.04	0.88	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าระดับระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในด้านการประเมินผลการเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.04, S.D. = 0.88$)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครู ด้านผู้เรียน

ข้อที่	ด้านผู้เรียน	ความพึงพอใจ		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน	4.34	0.77	มาก
2	ความกระตือรือร้นในการเรียนและร่วมกิจกรรม	4.41	0.68	มาก
เฉลี่ยโดยรวม		4.38	0.73	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่าระดับระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในด้านผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.38, S.D. = 0.73$)

ตารางที่ 7 สรุปการประเมินระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ข้อที่	ประเด็นการวัดความพึงพอใจ	ความพึงพอใจ		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1	ด้านผู้สอน	4.17	0.74	มาก
2	ด้านเนื้อหา	4.28	0.83	มาก
3	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.12	0.84	มาก
4	ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.07	0.87	มาก
5	ด้านการประเมินผลการเรียน	4.04	0.88	มาก
6	ด้านผู้เรียน	4.38	0.73	มาก
เฉลี่ยโดยรวม		4.18	0.82	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่าระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.82$)

2. สภาพ ปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชา อัลฟิกห์สำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด ตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.1 ด้านหลักสูตรและเอกสารประกอบการเรียนการสอน

ศูนย์การศึกษาอิสลามอิสลามประจำมัสยิด บางศูนย์ไม่มีหลักสูตรสถานศึกษา และผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบการเรียนการสอน

2.2 ด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้สอนประจำศูนย์การศึกษาอิสลามเป็นจิตอาสาที่มาสอน ยังขาดในเรื่องของการออกแบบการสอน และการใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชา ผู้สอนการเตรียมการสอน จึงไม่มีการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ล่วงหน้าก่อนสอน ไม่มีการวางแผน และเตรียมการล่วงหน้าเพื่อให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์ วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และวิธีวัดผลประเมินผล แล้วนำไปเขียนแผนการสอน และนำไปใช้ในการสอนต่อไป จากการศึกษาพบว่า ผู้สอนประจำศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ยังมีผู้สอนที่ไม่มีการเตรียมการสอนตามที่ได้กำหนดในคู่มือหรือหลักสูตร เปิดคู่มือหาการเรียนการสอนไปพร้อม ๆ กับผู้เรียน จึงทำให้การดำเนินการสอนเป็นไปตามความสะดวกและความถนัดของผู้สอนใช้วิธีการอ่าน การเขียน และการอธิบายเป็นหลัก

2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน

การสอบถามครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบล ยุโป ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้สอนขาดทักษะในการสร้างสื่อการเรียน ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ไม่สามารถอำนวยความสะดวก ห้องเรียนและอุปกรณ์ สื่อทุกอย่างยังไม่เพียงพอ สภาพแวดล้อมไม่

อำนวย ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ และขาดสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ถึงแม้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแล รับผิดชอบ และสนับสนุน ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด ไม่ว่าจะการจัดอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจ การสร้างและใช้สื่อการเรียนการสอนแล้วในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ในฐานะครูผู้สอนก็ต้องมีความกระตือรือร้น ให้มีความสำคัญและสนใจที่จะพัฒนาตนเองและศูนย์ที่ตนเองดูแลรับผิดชอบ อยู่ เพื่อให้ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดมีประสิทธิภาพต่อไป

อภิปรายผล

1. ศึกษาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกห์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกห์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.82$) จะเห็นว่าในการจัดการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้นั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ก่อนที่จะปฏิบัติและประยุกต์ใช้กับผู้เรียนที่แตกต่างกัน จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับผู้เรียน โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อนในด้านเนื้อหามากเกินไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับ sripahun (2009) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องดำเนินขั้นตอนโดยจัดกิจกรรมออกเป็น 3 ส่วน ขั้นที่ 1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เร้าใจให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนและอยากเรียนต่อไป ความสำเร็จของผู้สอนในห้องเรียนกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นน่าให้เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ และเร้าความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง ขั้นที่ 2 ชี้นำสอน ชี้นำ

สอนเป็นกิจกรรมหลักของการเรียนการสอน เวลาส่วนใหญ่ของการเรียนการสอนความมุ่งหมายของกิจกรรมชั้นสอน คือ 1. ให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนต่อจากกิจกรรมขั้นนำ 2. เจตคติให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ และมโนคติ 3. เป็นวิถีทางที่จะให้ผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จของการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ขั้นสรุปเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนสรุปทบทวนหรือสิ่งที่เรียนไปแล้วทั้งหมด โดยให้ผู้เรียนสามารถนำเอาข้อมูลมาสรุปเป็นหลักการ พิสูจน์สมมุติฐานประเมินค่าสังเคราะห์ หรือวัตถุประสงค์ได้อย่างถูกต้องเพื่อให้เกิดผลมโนคติ และสอดคล้องกับ Haengyama (2019) การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สำหรับครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูมีทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ หลังการอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี และ 2. ความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. สภาพ ปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกห์ สำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด ตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.1 ด้านหลักสูตรและเอกสารประกอบการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า ศูนย์การศึกษาอิสลามอิสลามประจำมัสยิดบางศูนย์ไม่มีหลักสูตรสถานศึกษา และผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เอกสารประกอบการเรียนการสอนหรือคู่มือการเรียนการสอน

2.2 ด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามเป็นจิตอาสาที่มาสอน มีความตั้งใจสูงและบริสุทธิ์ แต่ยังขาดทักษะในเรื่องของการออกแบบการสอนและการใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชา ผู้สอนขาดการเตรียมการสอน การเตรียมการสอน เป็นการกำหนด

กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สอนก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสอน เป็นการวางแผน และเตรียมการล่วงหน้าเพื่อให้การเรียนของ ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์ วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และวิธีวัดผลประเมินผล แล้วนำไป เขียนแผนการสอน และนำไปปฏิบัติ คือการสอนต่อไป จากการศึกษาพบว่า ผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการเตรียมการสอน เปิดดูเนื้อหาการเรียนการสอนไปพร้อม ๆ กับผู้เรียน จึงทำให้การดำเนินการสอนเป็นวิธีที่ง่าย ๆ ที่ผู้สอนสะดวกและถนัดนั้นคือการอ่าน การเขียน และการอธิบาย

2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่าการจัดการเรียนรู้ผู้สอนขาดทักษะในการสร้างสื่อการสอน ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ทั้งนี้เพราะสื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งต่อความสำเร็จในการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนจะไม่ประสบความสำเร็จโดยปราศจากสื่อการสอนที่น่าสนใจ และตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ chi-heam (2014) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการเรียนอิสลาม ศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล กล่าวว่า ครูขาดความรู้ในการเลือกตัดแปลงหรือ ออกแบบสื่อใหม่สื่อที่มีความทันสมัยทันเหตุการณ์ ทำให้มีสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ดังนั้น ครูควรได้รับการฝึกอบรมการตัดแปลงหรือ ออกแบบสื่อใหม่ เช่นเดียวกับ weasoh et al. (2011) จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนตาดีกา คือ ผู้สอนส่วนน้อยเท่านั้น ที่พยายามคิดหาวิธีการสอนที่หลากหลายและใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการเรียน อิสลามศึกษา และที่เป็นปัญหาส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนไม่ดีขึ้น เพราะไม่พร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านผู้เรียน ด้านบุคลากร และด้านสื่อการสอน เป็นต้น และ

lubukdeng (2015) ที่ได้สรุปไว้ว่า สื่อการเรียนการสอนที่ครูสอนตาดีกาได้ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เป็นหนังสือเรียนและกระดานดำ

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิกข์ด้านผู้เรียน มีคะแนนเฉลี่ย 4.38 รองลงมา ด้านเนื้อหา มีคะแนนเฉลี่ย 4.28 และด้านผู้สอนมีคะแนนเฉลี่ย 4.17 ตามลำดับ

2. สภาพ ปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกข์ สำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.1 ด้านหลักสูตรและเอกสารประกอบการเรียนการสอน

ศูนย์การศึกษาอิสลามอิสลามประจำมัสยิดบางศูนย์ไม่มีหลักสูตรสถานศึกษา ผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบการเรียนการสอนหรือคู่มือการเรียนการสอน

2.2 ด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามเป็นจิตอาสาที่มาสอน ยังขาดในเรื่องของการออกแบบการสอนและการใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชา ผู้สอนขาดการเตรียมการสอน เพราะการ

เตรียมการสอน เป็นการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ล่วงหน้าก่อนสอน ไม่มีการวางแผน และเตรียมการล่วงหน้า เพื่อให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์ วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และวิธีวัดผลประเมินผล แล้วนำไปเขียนแผนการสอน และนำไปปฏิบัติ คือการสอนต่อไป จากการศึกษาพบว่า ผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการเตรียมการสอนเปิดดูเนื้อหาการเรียนการสอนไปพร้อม ๆ กับผู้เรียน จึงทำให้การดำเนินการสอนเป็นวิธีที่ง่าย ๆ ที่ผู้สอนสะดวกและถนัดนั้นคือการอ่าน การเขียน และการอธิบาย

2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน

จากการสอบถามครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโป ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนขาดทักษะในการสร้างสื่อการสอน ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ไม่มีการอำนวยความสะดวก สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่ดึงดูดผู้เรียน และไม่มีสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายในการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษา หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการอบรมให้กับครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดไม่ว่าในด้านหลักสูตรและเอกสารประกอบการเรียนการสอน ด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาครูผู้สอนและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Ministry of Education. (2019). Pra'rach banyat kansuksa haeng chat (chabab thi 4) Pho.So. 2562 [National Education Act (No. 4), 2019]

- Mitrnanan, C., Prasertsin, A. and Lopprasert, A. (2016). *Kānsāng rūbbāeb kānchadkānsuksā khongsūn kānsuksā Islām pra'cham masyid (tadika) nāi sām changwad chāidāen pāktāi* [The Construction of the Educational Management Model of Mosque-Based Islamic Educational Centers (TADIKA) in Three Southern Border Provinces]. *The Far Eastern University*, 3(10), 155-172.
- Buasri, T. (2556). *Trisdī la' Kān Phatnā Rūbbāeb kāncadkān Rianrū* [Theory and development of learning management model]. Arawan Kān Pim.
- Dulyarat, B. (1999). *Kichkam kānrīan kānsōn singwaedlōmsuksā ra'dab mattayumsuksā* [Environmental education teaching activities secondary]. Prince of songkla university.
- Haengyama, M. (2019). *Kān phattanā taksa' lae' teknik kān chadkān rianrū samrab krū sūn kānsuksā Islām pra'cham masyid (tadika) nāi sām changwad chāidaen pāktāi* [The Development of Learning Management Skills and Techniques for Teachers of Mosque-based Islamic Educational Center in Three Southern Border Provinces]. *Journal of Yala Rajabhat University*, 3(14), 408-416.
- Dechakup, P. and Yindeesuk, P. (2014). *Withī Wittayākān La' Sārt Tuapai* [Methodology and General Science]. Pattana Kunnapap Wichakān Camkad.
- Weasoh, S., Mama', A. and Chemama', N. (2012). *Kān suksā sahēt thī sungphun to kanāen sōb I-NET khong nakrīan chan islāmsuksā thōnton pīthī 6 chan islāmsuksā ton klāng lae' chan islāmsuksā tonplāi pithi 3: koranī suksa changwad narātiwāt* [A Study of the causes affecting the I-NET exam scores of students in Islamic studies at the beginning of the 6th year, in the middle of the 3rd year and in the end the 3rd year of Islamic studies: a case study in narathiwat province]. National Institute of Educational Testing Service (Public Organization).
- lubukdeng, A. (2016). *States and Problems of Arabic Teaching in Mosque-based Educational Center (TADIKA) in Chanae District, Narathiwat Province*. [Master's Thesis]. PSU Knowledge Bank. <https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/11087>
- Chi-heam, H. (2014). *States and Problems of the Process of Using Teaching Aids in Islamic Studies of Primary School Teachers in Satun Province*. [Master's Thesis]. PSU Knowledge Bank. <https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2010/9518>